

BAHRİYE KABADAYI DAL İLE BELGESEL SİNEMA VE YÖNETMENLİĞİNİ YAPTIĞI BELGESEL FİMLER ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ

Süheyla Tolunay İşlek

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo TV Sinema bölümü mezunu **Bahriye Kabadayı Dal** 1997 yılından beri belgesel sinema alanında üretim yapıyor. İlk filmi olan ve bir gramofon ustasını konu alan **Son Eller**'i 1998'de çekti. Film Aydın Doğan Genç İletişimciler Ödülü'nü aldı. **Bahriye**, 1998 yılında hem **Nalan Sakızlı** ve **Enis Rıza Sakızlı**'nın kurucusu olduğu VTR ekibine katılarak hem de Belgesel Sinemacılar Birliği gönüllüsü olarak belgesel sinema alanında çalışmaya başladı. VTR tarafından gerçekleştirilen **Osmanlılardan Günümüze**

Azınlık Eğitimi ve Kurumları (Rum Okulları), Beni Yürekten Dinleyn (Hasan Âli Yücel), Cumhuriyetin Hayalleri, Ah Gözyaşım Ülke, Halatı Bırakmak, UNESCO Dünya Miras Listesi'ndeki Kültür Varlıklarımız, Ayrılığın Yurdu Hüzün, Balığın Günlüğü, Yeni Bir Yurt Edinmek, Politikada Bir Göçmen, Ben Orhan Burian, Bir Erken Süvari-Suat Yakup Baydur, Türkler: 600-1600 Bin Yılın Yolculuğu, Ülkem ya da Kalbim, Sokakta (Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar), Modanın Türkiye Serüveni, Çöpte Dostoyevski Buldum adlı belgesel projelerinde yardımcı yönetmen olarak görev aldı. 2007 yılında çektiği ilk uzun metraj belgeseli *Devrimci Gençlik Köprüsü*, Euromed tarafından Fas-Marakeş'te gerçekleştirilen *Meda Films Development*'a kabul edilen tek belgesel film projesi oldu. 41. SİYAD En İyi Belgesel Film Ödülü (2008), 19. Ankara Uluslararası Film Festivali Jüri Özel Ödülü dâhil birçok ödül aldı. EMI etiketiyle DVD olarak satışa sunulan film yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda festivalde gösterilerek binlerce seyirciye ulaştı. 2013 yılından beri **Burak Dal** ile birlikte kurdukları Tarçın Film bünyesinde birçok belgesel film çekti ve halen yeni bir belgesel film üzerine çalışmaya devam ediyor. **Bahriye** ayrıca, Belgesel Sinemacılar Birliği'nin kurucu üyelerinden biri. 1997'den itibaren Belgesel Sinemacılar Birliği (BSB) tarafından düzenlenen yerel/ ulusal/ uluslararası film festivalleri, konferanslar, gösterimler, eğitimler, atölyeler vb çok çeşitli etkinlik ve organizasyonda aktif olarak görev aldı. BSB belgesel film arşivi sorumluluğunu üstlendi. Belgesel Sinema dergisinde çalıştı. Belgesel Sinema alanında uluslararası film festivallerine ve mesleki atölyelere katılarak deneyimlerini arttırdı. 2007-2009, 2009-2011 ve 2015-2017 dönemlerinde BSB Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği (BSB)'nin Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 2009'da BSB adına İstanbul 12. Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali'nin yönetmenliğini üstlendi.

Süheyla Tolunay İşlek: *Bahriye'cim, merhaba... Beni kırmayıp Sekans'a zaman ayırdığın için çok teşekkürler. Yaklaşık çeyrek asırdır belgesel çeken bir yönetmensin. Belgesel, tür olarak sosyal sorunları görünür kılarak onlarla mücadeleyle izin veren bir tür. Senin belgesellerin de ülkenin kanayan yaralarına, içinden çıkılmayan kısırdöngülere parmak basan belgeseller... Bütün belgesellerinde ülkedeki kötü gidişata dur demek isteyen insanların hikâyeleri var. En az konuşan katılımcı bile kendine özgü bir direniş içinde ve ülkesini, şehrini, köyünü değiştirip dönüştürmek isteyen insanlar... Sen de mücadele içindeki insanlara kendilerini ifade etmek için*

bir alan açıyorsun belgesellerinde. Dolayısıyla tarihe tanıklık etmek, belge bırakmanın yanı sıra bir tür direniş işlevi görüyor belgesellerin bana kalırsa... Belgesel yönetmeni ve akademisyen Berke Baş bir söyleşide dünyayı değiştirememeye dair hissedilen hayal kırıklığına karşın belgesel sinemanın direniş çabası içinde olduğunu, hatta birtakım küçük başarılar elde edilebildiğini, belgesel sinemacıların da filmlerine başlarken, filmlerin konusu olan meselelere meşruiyet kazandırmak, tepki doğurmak gibi amaçlarla yola çıktığını belirtiyor.¹ Enis Rıza Sakızlı da bir söyleşisinde her belgeselcinin, hayatta kendisine dert edindiği belli meseleleri olduğunu, belli konuları seçtiğini ve ağırlıklı olarak da o konular üzerinden belgesellerini çektiğini belirtiyor. Örnek olarak da kendisi için çocukluğundan beri tanık olduğu 6-7 Eylül Olayları'nın konu olarak zihnine işlendiğini ekliyor.² Sen de bir söyleşinde resmi tarihin bize gerçekleri anlatmadığını, bu ülkenin asıl tarihini okuldan mezun olduktan sonra öğrendiğini ve bu kadar geç kaldığın/bıraktıkları için çok üzüldüğünü belirtiyorsun.³ Bu bağlamda da belgesel çalışmalarında bir yandan ülkenin doğusuna dair hiç bilinmeyen konuları ele alıyorsun, Hakkârî'de ve Bayburt'ta belgeseller çekiyorsun. Diğer yandan da nesli tükenen Boğaziçi balıkları ve deniz kirliliği üzerine çektiğin iki belgesel ve üç kısa film aracılığıyla kapitalist sisteme eleştiri getiriyorsun. Sözü daha fazla uzatmadan senin için "belgesel" ne ifade ediyor diye sorarak başlayayım söyleşiye. Belgesel sinemacı olmaya nasıl karar verdin? Senin için bir direniş eylemi midir belgesel çekmek ya da kendine mesele edindiğin konular üzerine üretmek midir?

Bahriye Kabadayı Dal: Çalışmalarımıza yer verdiğiniz için ben de teşekkür ediyorum öncelikle hem sana hem Sekans'a. Belgesel benim için ne ifade ediyor sorusundan başlayayım. Biliyorsunuz belgesel sinemanın onlarca, yüzlerce tanımı yapıldı bugüne kadar. Bugünse tanımlar iç içe, sınırlar geçişken, biçim ve içerik ilişkisi farklı boyutlarda sunuluyor ve tartışılıyor. Benim için belgesel, dert edindiğin ya da samimiyetle paylaşmak istediğin bir konuyu, sinematografik bir

¹ Vimeo.com, "Karşılaşmalar: Harlan County USA - Barbara Kopple" ([bağlantı](#))

² Youtube.com, "Belgesel Sinemacılar Birliği 1001 Belgesel Söyleşileri - Yeni Bir Yurt Edinmek" ([bağlantı](#))

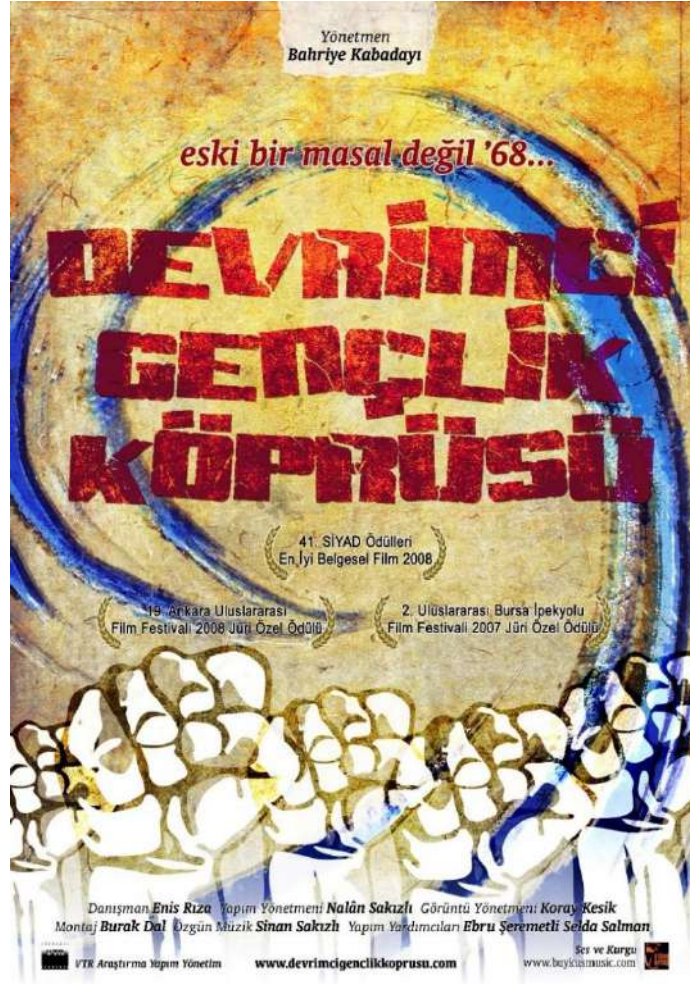
³ Youtube.com, "Kocaeli Üniversitesi Söyleşisi" ([bağlantı](#))

estetik tasarımı ve olabildiği kadar gerçekliğe bağlı kalmaya çalışarak belgeleme çabası diyebilirim. Belgeselci olmak bilinçli bir hedef değildi açıkçası. Üniversite sınavlarında bölüm tercihlerini dahi hasbelkader yaptığımı söyleyebilirim. Lisede matematik bölümü öğrencisiydim ama özellikle son iki sene, güzel sanatlar fakültesine gidip resim yapma sevdasına düşmüştüm. Çeşitli sebeplerle bu yönde gidemedim. Üniversite sınavında birbirinden alâkasız üç bölüm tercih ettim, üçüncü tercihim olan Marmara İletişim-Radyo TV Sinema bölümünü kazandım. Fakültede esas olarak medya sektörüne yönelik bir eğitim alıyorduk. Ek olarak okulun haber ajansının (MİHA) görüntülü bölümünü kurmuştuk ve orada kısa haber filmleri hazırlıyorduk. Üçüncü sınıf sonlarında doğru MİHA'dan arkadaşlarla, Feriye'de belgeselcilerin ilk buluşmasına katıldık ve sonrası çorap söküğü gibi geldi. Ortak geçmişlere sahip ya da tamamen farklı tarzlarda üretim yapan, çeşitli yaşlardan belgeselci bir topluluğun içinde çok keyifli, eğitici ve motive edici bir süreç başlamıştı. Salı toplantıları, çalışma birimleri, arşiv oluşturma, bülten ve dergi çalışmaları, topluluğu büyütme faaliyetleri, uluslararası bağlantılar kurma, yerel gösterimler, 1001 festivalimiz, konferanslarımız... Bu keyifli atmosfer kısa bir süre sonra yönümü medyadan belgesel sinemaya çevirmeme yol açtı. Belgesel film yapmak, evet, direnmektir. Zaten direnmek ile mesele edindiğin konuyla ilgili üretmeye çalışmak birbirine pek uzak değil sanırım. Öncelikle, daha kolay bir yaşamı seçmediğiniz için direniyorsunuz ki zaten bir kez daldığınızda belgesel dünyasına, orayı terk etmek mümkün olamıyor, bir yaşam biçimi haline geliyor çünkü. Sürekli bir merak, öğrenme isteği, sorgulama, bakış açısını eğitme, öyküler ve insanlarla sarmalanma, bağlantılar, tanıklık etme, kaydetme... Zaman zaman yoğun, bazen rölantide bazen daha yavaş bir akışla içinizde yaşamaya devam ediyor belgeselci varlığınız. Bu dünyadan geçip giderken kendince anlamlı bir iz bırakma derdi sarıyor insanı özetle. Hani Yaşamaya Dair'de olduğu gibi, "... yaşadım diyebilmen için".

STİ: İlk belgeselin Devrimci Gençlik Köprüsü: Eski Bir Masal Değil '68 birçok ödül alarak farklı festivallerde gösterildi, çok sayıda izleyiciye ulaştı. Benim de en çok etkilendiğim, defalarca izlediğim ve herkesin izlemesini umut ettiğim bir belgesel. Hatta yakın zamanda da Masis Kürkçügil ile beraber katıldığınız Kıraathane Edebiyat Evi'ndeki söyleşiden⁴ önce de gösterimi yapıldı belgeselin. Devrimci Gençlik Köprüsü, bu

⁴ Youtube.com, "Kıraathane İstanbul Edebiyat Evi Bellek ve Belgesel sohbeti" ([bağlantı](#))

topraklarda/coğrafyada yaşayan halkların bir arada, barış ve dayanışma içinde olma umudunu, imkânını anlatan ve bugün çok ihtiyaç duyduğumuz türde bir politik sorumluluk üstlenmiş bir belgesel. Politik sinema Türkiye’de gelenek halini almamış/alamamış olsa da son yıllarda Türkiye’de çekilen birçok belgesel eleştirel ve politik bir tavır ortaya koyuyor. Ancak ne yazık ki kamerasını iktidarın hoş görmediği/rıza göstermediği konulara yönelten belgeselciler türlü türlü yaptırıma uğruyor; gösterimleri engelleniyor, tutuklanıyorlar, filmleri sansüre uğruyor ya da yasaklanıyor. Bir belgesel sinemacı olarak senin de kendini tehdit altında hissettiğin zamanlar oldu mu? Ya da olası tehditler, engellemeler ya da eleştiriler için kendine oto sansür uyguladığını hissettiğin zamanlar oldu mu?

BKD: Kendimi tehdit altında hissettiğim elbette oluyor. Açıkça ya da üstü kapalı şekilde sansür mekanizması hep devrede çünkü. Belgesel filmler ve belgeselciler sakıncalı bireyler haline dönüştürüldü neredeyse, belirttiğin gibi pek çok örneğini yaşıyoruz bunun. Son yıllarda sadece belgeselciler değil pek çok sanatçı da kendini

tehdit altında hissediyor. Ülkemizde bağımsız belgesel üretmenin ne kadar zor olduğu malum. Dolayısıyla tehdit havasının ağırlaştığı dönemlerde, hareket etmek imkânsız hale geliyor, değil ki film üretebilelim. Her şeye rağmen çok değerli çabalar ortaya çıkıyor, tanıdığım tanımadığım belgeselci arkadaşlar her daim kameralarını açık tutmaya çalışıyor. Bizim çalışmalarımızda kendimize oto sansür uygulayacak düzeyde bir sorunla karşılaşmadık. Arkasından dolanarak vs. bir şekilde çözmeyi başarabildik yani bu türden engelleme ve sansürleme girişimlerini.

STİ: *1970’de İstanbul’da köprü yapmaya karşı çıkan ve eğer bir köprü yapılacaksa bölgelerin eşitliği ilkesi gereği Hakkâri’ye köprü yapılmalı diyen 68 kuşağı öğrencilerinin idealist bir ruhla inşa ettikleri ve adını “Devrimci Gençlik Köprüsü” verdikleri köprü -şu an yıkılmış olsa da- çok güçlü bir sembol. Senin belgeselin de halkların dostluğuna yönelik bir anlam üzerine yoğunlaşıyor. Bugün hem 68 kuşağının hem de belgeselin kendine dert edindiği meseleler Türkiye’de hala gündemde ve köprünün temsil ettiği değerler bugün daha da önemli bir hale gelmiş durumda. Belgesel şu sözlerle başlıyor: “Geçmişteki deneyimlerden gelecekteki mücadeleleri besleyecek dersler çıkarabilmek ancak yine bir gelecek tasarımı ile mümkün olabilir.” Bu söz kime ait ve biraz açalım mı? Bu belgeye başlama hikâyesi nedir? Dünün 68 Kuşağı gençleri sayılan ve bugün de mücadeleyi bırakmamış kişilere nasıl ulaştın?*

BKD: Bu söz 68 kuşağından **Masis Kürkçügil**’e ait. Devrimci Gençlik Köprüsü’nün hikâyesini tam da bu amaçla, geleceğe ışık tutacak çok değerli bir deneyim olduğunu düşündüğüm için anlatmak istemiştım ve kendisiyle söyleşimiz sırasında söylediği bu sözlerle filmi başlatmak uygun geldi. Belgeseli yapma fikri, yine filmdeki ana karakterlerden 68’li **Yaşar Yılmaz** sayesinde ortaya çıkmıştı. Daha doğrusu kendisi bir gün ofise gelip bu hikâyeden bahsetmişti. 2004-2005 yıllarıydı. O dönem ben de gençler hakkında belgeseller yapmak istiyordum. Bu hikâye tam da bir genç olarak benim 68 kuşağı gençleriyle, İstanbul’u Hakkâri ile, geçmişi bugünle birbirine bağlayacak bir köprü olacaktı. O nedenle de başından sonuna ilmek ilmek dokuduğumuz çok heyecan verici bir süreç olarak yaşadım **Devrimci Gençlik Köprüsü** belgeselini. İlk **Yaşar Yılmaz**’ın tanıklığını kaydettik, devamında **Masis Kürkçügil**. **Masis, Ragıp Zarakolu** dedi. Ragıp Bey bir başka 68’liden bahsetti derken ana öykünün tanıklıklarla örülü bir şekilde ortaya çıkmış oldu.

STİ: *Resmi anlatılarda ve ana akım sinemada Kürtlerin bakış açısına yer vermek sıklıkla görmediğimiz bir yaklaşım. Belgeselin proloğunda İstanbul Boğazi ile Hakkâri'deki Zap Suyu'nun üst üste bindirilen görüntülerini izledikten sonra bir dengbêj'den Zap Suyu hikâyesi dinliyoruz. Nasıl ulaştınız bir dengbêj'e? Bu güzel fikir başından beri hep aklında mıydı?*

BKD: Filmle başlarken Hakkâri hakkında çok az şey biliyordum ben de. Aradan 40 yıl geçmiş olmasına rağmen tıpkı köprüyü yapmaya giden 68'liler gibiydim. **Ferit Edgü'nün** *O/Hakkâri'de Bir Mevsim* romanını okumuştum ilk Atatürk Kitaplığı'nda, o ilk satırları okurkenki duygularımı tarif etmekte zorlanırdım, çok etkilenmiştim. Filmin danışmanı **Enis Rıza**, **Muhsin Kızılkaya** ile tanıştıyordu. Onunla görüştük. O da Hakkâri'de bize yardımcı olabilecek iki kişinin adını verdi, biri kendi kardeşi Zübeyr Abi [**Kızılkaya**], diğeri gençlik arkadaşı Cemal Abi [**Sezgin**]. İkiisi çok yardımcı oldular gerçekten tüm yapım boyunca yereldeki bağlantıları kurmak açısından özellikle. Dengbêj de zaten **Muhsin Kızılkaya'nın** en büyük ağabeyi. Zübeyr Abi sayesinde kendisiyle uzun bir söyleşi gerçekleştirdik. Yörenin kendi dilinde, kendisinden önceki dengbêjlerin sayesinde dilden dile, kulaktan kulağa aktarılarak günümüze kadar ulaşmış böyle değerli bir mirası

gözardı etmek imkânsızdı. Ve tabii o kadar farklı, renkli ve şaşırtıcı geliyordu ki anlattıkları, filmin akışına uygun olduğunu düşündüğüm her temada bu söyleşiden faydalandım.

STİ: *Dengbêj şöyle diyor: “Mademki bunlar Zap suyu için ta İstanbul’dan kalkıp gelmişler, ben de Zap ile ilgili bir atasözü söyleyeceğim. ‘Zap gürdür çünkü arkası Erziniki’dir.’ Manası şu: Zap suyu gürdür sebebi de Erzikini suyunun karışmasıdır. Yani Erzikini suyu karışmazsa Zap bu kadar gürleşmez. İşte bunun gibi, benim de bütün bunları hatırlamamın sebebi, onların buraya gelmesidir. Eğer onlar gelmeseydi hiçbirini hatırlayamazdım.” Bu güzel sözler bana ‘Birlikten kuvvet doğar, halkların birliğinden kuvvet doğar’ anlamı çağırıştırıyor. Sen ne dersin?*

BKD: Erzikini, Zap Suyu’na karışan kollardan biri. Daha çok, bizim kendisini dinlemeye gitmiş olmamızın değerini, ona sorduğumuz sorularla hafızasının derinliklerindeki bilgileri canlandırmasını sağlamış olmamızı kastediyor. Bir belgesel ekibi İstanbul’dan kalkıp gelmiş, Hakkâri’deki bir dengbejin hikâyelerini merak ediyor ve ona 40 yıl önce orada bulunmuş devrimci gençlerin köprüyü nasıl inşa ettiklerini, onlar hakkında neler hatırladığını vs soruyor. Yani aslında müthiş bir sinerji çıkıyor ortaya. Herkesin varlığı birbirini besliyor, belgesel film yapmanın hem gerçek hem gerçeküstü büyüğü zamanlarından biriydi...

STİ: *Prologdan sonra 1968 Hareketi ve öğrenci olayları hakkında arşiv görüntüleri geliyor karşımıza. Ardından Türkiye’nin 68 kuşağına dâhil olmuş altı kişiyi masanın başında toplanmış, senin gösterdiğin fotoğraflarda kendilerini arayışlarını izliyoruz. Bu kişilerin arasında bulunan yazar, yayımcı Masis Kürkçügil şöyle diyor: “Bazı bölgelerden, bazı sorunlardan söz etmeye başladık. Bunlardan biri Türkiye’nin yapısal analiziydi ki bu da devrim stratejisine bağlı oluyordu.” Diğer bir 68’li Ragıp Zarakolu ise şöyle söylüyor: “Kürt halkı o zamanlar bilmediğimiz bir halk. Bu konuda ilk sosyolojik araştırmaları İsmail Beşikçi başlatmıştı. O zaman Erzurum Üniversitesi’ndeydi. Bu belgesel bir tür ‘yüzleşme’ içeriyor ülkeye dair.” Bu yüzleşme çabasında Kürt diline yer vermek çok anlamlı. Türkiye’de resmi ideoloji Kürt halkını, Kürt dilini hep görmezden geldi; hatta Kürt, Kürtçe kelimelerini kullanmak uzun bir süre yasak idi. Devrimci Gençlik Köprüsü’nde ise Hakkârililer hikâyelerini, köprüye dair anılarını Kürtçe*

anlatıyor. Merak ettiğim nokta önceden haberleri var mıydı sizin geleceğinizden? Size sıcak baktılar mı? Ne yapmak istediğinizi nasıl anlattınız? Size nasıl güvendiler? Bu soruyu sorma sebebim –belgeselden öğrendiğimiz kadarıyla- yıllar önce karşılarında Türk devrimci gençlerini gören Kürt halkının çok şaşırması ve Devlet korkusu nedeniyle de devrimci gençlerle pek konuşmamış olmasını öğrenmem oldu belgeselden. Peki, 2007 yılında durum nasıldı?

BKD: Filmde kaydettiğim yöre halkından kimse bilmiyordu geleceğimizi. Daha önce de belirttiğim gibi **Zübeyr Kızılkaya** ve **Cemal Sezgin** sayesinde tüm kapılar açıldı önümüzde. Ayrıca daha ilk gidişimizde etrafımızı saran bir öğretmenler grubu olmuştu ve bir kaç genç arkadaş ki en öne çıkanı **İsmet** idi [**Ağacanoğlu**], filmin sonlarındaki Hakkâri’li genç. **Dilan** da orali Abdullah Öğretmen’in kızıydı. Onların mihmandarlığıyla doğru tanıklara ulaşabildik. Yani filmin yapım süresi boyunca 2005-2007 arası Hakkâri’de geçirdiğimiz zamanlarda hep olumlu tepkilerle karşılaştık. Filmin bitiminden hemen sonraki süreçte yörede olumsuzluklar (Hattâ en son çekim zamanı fark etmeye başlamıştık bunu.) yaşanmaya başlandı.

STİ: *İstanbul’a ilk köprünün yapılmak istendiği tarihte Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri eğitim, ulaşım, sağlık gibi temel hizmetlerinden mahrum bırakılmış durumda. Hakkâri’de Zap Suyu’nun*

kıyısında yaşayanlar, suyun öte yanına tel gererek tehlike içinde geçmek zorunda kalıyorlar ve birçok insan ölüyor. Hatta senin de belgeselde yer verdiğin gibi bu konuyla ilgili Bilge Olgaç'ın 1968'de çektiği Öksüz filmi var. Filmde Ali karakteri Zap Suyu'nda telle karşıya geçerken suya düştüğü için bebeğini kaybeden ve kötürüm kalan karısı için çaresizlikle Şemsi Belli'nin "Anayasso" adlı şiirini okuyor. Hem senin belgeselde kullanmayı seçtiğin film, hem de filmde okunan şiir, bir tür "alternatif kolektif bellek" görevi görüyor. Özellikle şiir, Kürt halkının ne kadar yalnızlaştırıldığını ve çaresiz bırakıldığını anlatıyor. Sanırım konu, karakter, arşiv belgesi seçimi dâhil belgeselin içerik ve biçimine dair tüm seçimlerin, resmi tarihin bize hiç anlatmadığı gerçekleri aktarmak için yapılan seçimler?

BKD: O kadar çok dokümana ulaşmıştım ki konuyla ilgili, biraz korkutucu da olmaya başlamıştı. Çünkü hepsi çok değerli, hiç birinden vazgeçemiyordum başlarda. Zamanla her şey yerini buldu. Resmi tarihte resmiyetten başka bir şey yok elbette. Köprü'nün öyküsünü oluşturmaya çalışırken bu kadar renkli malzemeye rastladıkça hem öğreniyor ve şaşıryordum hem de bunları paylaşma/anlatma isteği (kendi kendime verdiğim bir misyonla) artırıyordu. Yeşilçam filmi, propaganda filmleri, dönem haber görüntüleri, arşiv görüntüleri, *Devrim İçin Hareket Tiyatrosu* öyküsü, *Anayasa* şiiri, dengbêjin öyküleri, Ay'a ayak basma... Oldukça çekici yapbozlar gibiydi tüm bu parçalar.

STİ: *Belgeseller -özellikle de politik belgeseller- toplumsal bellek oluşumunda çok önemli bir göreve sahip. Sen de bu belgesel için çok sıkı bir arşiv ve sözlü tarih çalışması yapmışsın. Özellikle 68 kuşağı mensupları, Hakkâri halkı, dengbêjlerle olan sohbetlerden oluşan sözlü tarih çalışman, resmi tarih anlatısının egemen gücün meşruiyetini sorguluyor hatta altını oyuyor. Peki, yazılı kaynak olarak hangi kaynaklara başvurdu? Nasıl bir arşiv çalışması yaptın bu belgesel için?*

BKD: Dünyada ve Türkiye’de 68 dönemiyle, Doğu Sorunu/ Kürt Sorunu ve Hakkâri’yle ilgili kitaplar, dergiler, gazeteler, ulaşabildiğim ne varsa okuyup notlar aldım. Dergi ve gazeteler tarandı. Bunların bazılarında hem içerik hem de görsel malzeme olarak yararlandım. Neredeyse bir tez çalışması yapıyor gibiydim. Başlangıçta bu kısımda biraz boğulur gibi de oldum çünkü kolay değil tanık olmadığın bir dönemi anlamaya çalışmak. (Tanık olduğunda da zor, o ayrı.) Sonra *Devrimci Gençlik Köprüsü* öyküsü aksına sadık kalarak tüm notları derleyip toparlamaya başladım.

STİ: *Belgeselin başında ve sonunda bir masa başında toplanmış 68’lileri hem “gözlemci” hem de “katılımcı” bir üslupla çekmiş kamera. Zira sen de masada onlarla sohbettesin ya da bir yürüyüşte arkalarındasın. Diyebiliriz ki kişisel olan anılar canlandırılarak, politik olana buradan girişi mümkün kılıyor belgesel. Belgesel bittiğinde “kişisel deneyime toplumsal bağlam katmak” gibi bir görevi başarıyla tamamladığın hissi oluştu mu? Bunu yapabileceğini çekimler başlamadan tahmin edebilir miydin?/ Belgesel başta amaçladığının ötesine geçti mi? Belgesel her ne kadar hazırlık yapılsa da senaryosu olmayan ve hep bilinmezlerle dolu bir süreç olduğu için soruyorum.*

BKD: Başlangıçta kendi metnimi okuyacağımı ya da filmin içinde görünür olacağımı hiç düşünmüyordum. Zaman içinde olgunlaştı bu fikir. *Devrimci Gençlik Köprüsü*’nü inşa edenler arasında dönemin 68’li genç kadınları yoktu. Çeşitli nedenlerle bu uygun görülmemişti. Bu nedenle de hikâyeyi, yıllar sonra bugünden, genç bir kadın olarak anlatma motivasyonum belirginleşmişti. Aralarında köprü kurmak istediğim olay, zaman ve mekânlar için birleştirici rolü üstlenmiş oldum böylelikle. Aksi takdirde “tanrının sesi”nin anlattığı bir öykü olacaktı.

STİ: *Devrimci Gençlik Köprüsü Hakkâri’de çektiğin tek belgesel değil. Hakkâri’nin Gizemli Taşları’ndan devam edersek Devrimci Gençlik Köprüsü’nden gelen bir deneyimle ve bölgeyi de az çok öğrendiğiniz için 2014’te Hakkâri’nin Gizemli Taşları gibi bir belgeseli çekme imkânı doğmuş sanırım. Fakat aslında 2013’te deniz kirliliği belgeseller serisinin ilk filmi olan Boğaziçi Balıkları’nı çekiyorsunuz. Peki, 2014’te neydi seni tekrar Hakkâri’ye geri döndüren? Hakkâri’de 1998 yılında tesadüfen bulunan stellerle/dikilitaşlarla ilgili belgesel yapmaya nasıl karar verdin?*

BKD: VTR ekibiyle Van/Çavuştepe höyüğünü yıllardır bekleyen ve bu arada Urartuca’yı öğrenen **Mehmet Kuşman** üzerine bir belgesel yapıyorduk. Bu nedenle Van Müzesi’de bulunan Urartu eserlerini çekmeye gitmiştik. Çekimler sırasında bir ara yarı açık avluda Hakkâri stellerini gördük. Ben de hepsinin siyah-beyaz fotoğraflarını çektim. Çok etkileyiciydiler. O öyle kaldı 4-5 yıl. Sonra merak ettim o stellere ne olduğunu. Çünkü hangi döneme ait olduklarıyla ilgili çalışmalar devam ediyordu. Tam da filmin tanıtım metinlerinde yer verdiğim soruları sorarak **Hakkâri’nin Gizemli Taşları** filmi yaptım. Etrafında hiç bir işaret-iz-bilgi olmadan bulunan 3000 yıllık arkeolojik eserler üzerine nasıl tarih yazıyoruz? Temel soru buydu.

STİ: *Hakkâri'nin Gizemli Taşları Arkeoloji Film Festivalleri'nden dört tane uluslararası ödül aldı.*⁵ *Bir söyleşinde bu belgesel için "Hakkâri ve yöresinin geçmişi konusunda biraz merak uyandırmaya yönelik bir çalışma. Geçmişle ilgili neler düşünüyoruz, geçmişle ilgili bilgilerimizi nasıl oluşturuyoruz"*⁶ *diyorsun. Örneğin Hakkâri'nin, sadece o bölgenin değil bütün dünyanın en büyük Nasturi kiliselerinin merkezi olduğu bilgisi çok çarpıcı ve ilginçti çünkü bölge oldukça dağlık bir coğrafya. Ne gibi zorluklar yaşadınız bu konuda belgesel çekerken?*

BKD: Daha öncesinde *Devrimci Gençlik Köprüsü'nü* yaptığımız için artık Hakkâri konusunda deneyimliydik. O nedenle filmi çekerken pek bir zorluk yaşamadık açıkçası. Ama bir kaç yıl öncesine göre keyfi kaçmış bir Hakkâri vardı karşımızda. İnsan dokusu değişmeye başlamıştı. Ek olarak filmin Kültür Bakanlığı'na teslimi sürecinde bir engelleme/sansür teşebbüsü olmuştu gayriresmi bir yolla. Onu da çözdük sonra.

⁵ İlk olarak İsviçre'nin Nyon kentinde düzenlenen 9. Uluslararası Arkeoloji Filmleri Festivali'nde "En İyi Küçük Bütçeli Arkeoloji Filmi" ödülü alan film, ekim ayında üç yeni ödüle daha kavuştu. Fransa'daki Narbonne Arkeoloji Filmleri Buluşmaları festivalinden Jüri Özel Ödülü, Almanya - Brandenburg'ta gerçekleştirilen CINARCHEA Uluslararası Arkeoloji Filmleri Festivali'nden Büyük Jüri Ödülü ve İtalya'da 26.sı düzenlenen Arkeolojik Film Festivali'nden Mansiyon Ödülü belgeselin ödülleri arasına eklendi.

⁶ Arkeologlardanegi.org, "Hakkâri'nin Gizemli Taşları Belgeseli" ([bağlantı](#))

STİ: *Belgeselin başında Ferit Edgü'nün Hakkâri'de Bir Mevsim romanından yaptığınız alıntı, filmin sonunda bambaşka bir anlama bürünüyor ve belgeselin gücünü hissediyoruz. "Adın gibi garip bir kentsin Hak/Sende yaşayanlar/ne tanrılar ne insanlar/hiçbir iz bırakmamış gibidirler..." Coğrafi koşulların yıldırıcılığı kadar siyasi engellemeler de bu şiirin gizli özneleri sanki... Neydi sizi bu şiire, bu romana götüren? Bir belgeselcinin edebiyattan beslenmesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Hep bir şiir alıntısı var mesela senin belgesellerinde...*

BKD: Okumayı, öyküleri, romanları, şiirleri seviyorum. Belgeselci sanatın her alanından beslenir, en azından ben beslenmeye çalışıyorum, keyif de alıyorum bundan. Resimden, heykelden, fotoğraftan, müzikten ve edebiyattan tabii ki. En nihayetinde biz de bir öykü anlatmaya çalışıyoruz gerçeklik kayıtlarıyla. Filmlerimde hep şiir mi var hakikaten? Özellikle yapmadım. Lirizmi ayrıca seviyorum demek ki.

STİ: *Bu belgeselde yine bir dengbêj ile röportaj yapıyorsunuz. Dengbêj Abdülkadir Kızılkaya'dan Hakkâri Beyleri, Nasturi kültürünün kalıntıları, Cilo Dağı'ndaki milattan önce çizilmiş kaya resimleri hakkında birçok şey öğreniyoruz. Ayrıca Prof. Dr. Veli Sevin, Yakındoğu arkeoloğu Gül Pulhan, tarihçi İhsan Çölemerikli de hem dikilitaşlar hem de bölge tarihi hakkında hiçbir yerde okuyacağımız bilgiler aktarıyorlar. Bu arada dikilitaşlar tüm*

dünyada yankı uyandırmış, National Geographic'ten çekim yapmaya 1998'de Hakkâri'ye gelen fotoğrafçılar olmuş. Ancak 2001 yılında Kültür bakanlığı, bölgedeki gerginlikler, çatışmalar, olayları gerekçe göstererek arkeolojik çalışmaları durduruyor. Bölge halkı bu kazıdan çok memnun görünüyordu belgesel boyunca. Kazıların durdurulma kararı hakkındaki duyguları, tepkileri nasıldı? Yine bir yalnız bırakılmışlık hissi var mıydı? Bu steller Hakkâri'ye çok görülmüş ve 2001 yılında Van Müzesi'ne taşınmış bir de. Sen de bir belgeselci olarak bu toprakların gerçek öykülerine ulaştırmak neden bu kadar zor diye hayıflanmışsındır hem belge azlığından hem de kazının devam edemeyişinden?

BKD: Hakkâri, Türkiye-İran-İrak sınırında. Bir sınır kenti. Dolayısıyla hep kontrol altında tutulmaya çalışılmış özel bir alan. Hep askerî bölge. Bu kadar kazılabilmiş olması bile mucize denebilir. Filmin başında yer verdiğimiz “Alman arkeolog **Friedrich Eduard Schulz** 1928'de inceleme yapmak üzere Hakkâri'ye giderken Başkale yakınlarında öldürüldü ve 1997'ye kadar bölgede hiçbir arkeolojik çalışma yapılmadı” bilgisi bu zorluğun altını çiziyordu. Hakkâri stellerini Van Müzesi'nde görmek de bir burukluktu mesela. **Devrimci Gençlik Köprüsü** belgeseli sırasında kaç kere gittik Hakkâri'ye, Van Müzesi'nde gidene kadar haberimiz yoktu bu stellerden. Tabi gündemimiz farklıydı ama bir müze olsaydı mutlaka daha önceden öğrenmiş olurduk varlıklarını. Hayal bu ya; bölgede yarım

kalan tüm kazılar tamamlansa, Hakkâri'de kente uygun modern bir arkeolojik müze kurulsaydı, buradan çıkarılan tüm eserler kendi kentinde ziyarete açılsa ne kadar güzel olur. Bir müzenin neleri değiştirebileceğini *Baksı Müzesi* belgeselini yaparken gördük örneğin.

STİ: *Belgeseldeki ana fikrin izleyiciye daha rahat geçmesi için ne gerekiyorsa onları kullanmaya çalıştığınız belli oluyor. Örneğin belgeselin müzikleri “Sözlü kültür aktarımını güncel imkânları kullanarak günümüz dinleyicisine ulaştırmaya çalışıyoruz” diyen Lawje grubuna ait. Nasıl karar verdiniz Lawje ile çalışmaya? Belgeseldeki parça/lar bu belgesel için özel mi bestelendi?*

BKD: Hayır, özel beste değil. Yine *Devrimci Gençlik Köprüsü* belgeseli sırasında tanıştığımız yerel bir müzik grubuydu Lawje. Sağ olsunlar izin verdiler yaptıkları kayıtları kullanmamıza. Bir yöreyi yansıtabilmek için oranın gençlerinin icra ettiği geleneksel müzikten daha iyi ne olabilir?

STİ: *Hakkâri'den sonra yine Doğu'dan kopmayıp Bayburt'a çeviriyorsun kameranı ve Baksı; Ütopya'dan Gerçeğe (2016) belgeselinde Bayburt'ta, Hüsamettin Koçan'ın kendi köyüne kurduğu bir müzenin öyküsünü anlatıyorsun. Baksı Müzesi, Bayburt'a 45 km uzaklıktaki Bayraktar Köyü'nde Kurulu bir sanat müzesi. Burada akademisyen Hüsamettin Koçan üzerinden bir öznel tarih yazımı var. Fakat belgeseldeki yöre halkı ile yaptığın görüşmeler aracılığıyla öznel ve toplumsal tarih iç içe geçiyor. Senin başka müze belgeselleri için VTR ekibi ile çalışmalar yaptığını biliyorum. Neydi seni Baksı Müzesi'nin hikâyesini anlatmaya yönelten? Bir belgeselci gözüyle bu müzenin önemi nedir senin için?*

BKD: Bayburt hem doğu hem Karadeniz aslında. Aile kökenlerim itibarıyla Karadeniz de her zaman için ilgimi çeken bir coğrafya olmuştur. Ailem Gümüşhane/Zigana kökenli. Bayburt da hemen buranın yanı başında bir şehir. (Film çekim sürecinde yan yana olmalarına rağmen birbirlerinden ne kadar farklı iki şehir olduklarını da anlamış oldum bu arada.) Ek olarak Hüsamettin Hoca'yı güzel sanatlara olan ilgimden dolayı üniversite yıllarımdan beri takip ediyordum. Hatta MİHA'ya haber filmleri hazırladığımız dönemde, İstanbul'da modern bir sanat müzesi olmaması konusunda kendisiyle röportaj dahi çekmiştik bir arkadaşımınla (İstanbul Modern kurulmamıştı henüz).

Baksı Müzesi neden önemliydi benim için? Takdire şayan bir emek olduğunu düşünmüştüm ilk duyduğumda. Ve gerçekten “Bir sanatçı, kuş uçmaz kervan geçmez bir dağ köyüne neden bir modern sanat müzesi kurmak ister?” sorusuna belgesel aracılığıyla yanıtlar bulmak ve paylaşmak istedim. Umudu çoğaltmak için yani. Esas işi zaten Hüsamettin Hoca yapmıştı. Biz sadece öyküsünün duyulmasına katkı vermiş olduk.

STİ: İngiliz belgeselci ve kuramcı Grierson, "Belgesel gerçeğin yaratıcı bir şekilde işlenmesidir" diyor. Bir belgeselci olarak bir sanat müzesinin kuruluş aşamalarını izleyiciye aktarırken kameran hep kadın emeğine odaklanıyor. Örneğin Hüsamettin Koçan köyündeki birçok kişiye istihdam sağlıyor; işçiler, şoförler, ustalar. Fakat bir kadın bakış açısıyla sen sıklıkla, “bu müze kurulmadan önce çalışma fırsatı olmamış kadınları” mercek altına alıyorsun. Bir belgeselci bakış açısıyla kadın emeğini ön plana çıkartmak gibi bir amacın var mıydı? Belgeseller nesnel anlatılar değil, belgeselciler de “gerçeği nesnel bir şekilde kaydedenler” değil. Belgesel yönetmenin gerçeği yorumlaması hakkında ne düşünüyorsun?

BKD: Bir kadın olmamla doğrudan ilgili tabii. İster istemez pek çok yan konu arasından kadınlarla ilgili detaylar daha çok ilgimi çekiyor. Burada Hüsamettin Hoca'nın kadınları görünür kılma çabasından da bahsetmek gerek. Müzenin vizyonunda bu olmasa çekimlere de yansıyamazdı. Yorum konusuna gelince, elbette belgesel yönetmeni algıladığı gerçekliği yorumlar. Bu kaçınılmaz. Herkesin bir yorumu vardır. Nesnel olamayız. İnançlarımız, politik duruşumuz, hayallerimiz bunların hepsinin etken olduğu bir yorumlamayla hikâyeler anlatırız.

STİ: *Hakkâri ve Bayburt'ta çektiğin belgeseller bellek yaratma, toplumsal tarih yazımına destek sağlarken deniz kirliliği ve Boğaz üzerine yaptığın belgeseller ise çevresel sorumluluk hissiyle yapılmış bir tür uyarı niteliğinde. İlk olarak 2013'te Boğaziçi Balıkları; Şehir, Deniz, Balık ve İnsana Dair'i çekiyorsun. Aradan bir süre geçiyor ve 2021'de Denizi Görüyor musun? projesi geliyor. Son olarak da 2022'de de Denizlerin Koruyucuları: Küçük Ölçekli Balıklar'ı izliyoruz. Ben bir seri olarak görüyorum bu üç yapıyı. 1970'lerde başlayan yanlış politikalar sonucu giderek artan deniz kirliliğine tanık olup gidişatı belgelemek, uyarıda bulunmak gibi bir amaç var. Nasıl bir süreçte başladı ve devam etti bu seri? Doğal bir akış içinde mi gerçekleşti bu üç belgesel? Yoksa değişim-dönüşümü takip etme amacınız var mıydı? Bu serinin devamı gelecek mi?*

BKD: Seri olarak değil ama mutlaka gelecektir. Zira uzmanlık alanlarımız arasına girdi deniz ve balıkçılık. Sorunda bahsettiğin üç yapıyı bir seri değildi. **Boğaziçi Balıkları**'ndan başlayayım önce. 2011 civarı, yaşadığımız şehirde İstanbul'da insanların ne kadar da denizden kopuk yaşadığı üzerine kafa yoruyordum. Derken **Karekin Deveciyan**'ın *Türkiye'de Balık ve Balıkçılık* kitabına ulaştım. Ve büyülendim. Bu detayda böyle bir kitap, 1915'te kaleme alınmış! Ve yine bir soruyla başladı her şey: "Nereye gitti bu deniz, balıklar, o insanlar?" Sonunda

İstanbul'un ve boğazın 100 yıllık öyküsünü anlatmaya koyulduk. 2020'de ise **Boğaziçi Balıkları**'nı yaptıktan sonra herhangi bir şey değişti mi, İstanbul'un denizi ve balıkları ne durumda diye merak ettik. Ama bu sefer sosyal medyada izlenebilir kısa filmler yapalım dedik Burak'la. Sivil Düşün desteğiyle üç kısa film hazırlayıp paylaşımına açtık. Projeyi yapmaya başladık, müsilaj sorunu belirdi. Onu da belgelemiş olduk. Tabi şehir ve denizle ilgili sorunlar katlanarak devam ediyor. Bu çalışmalardan sonra WWF Türkiye ile yolumuz kesişti. Küçük balıkçılığın korunması ve ortak balıkçılık yönetimi ana temalı bir kısa çalışma yaptık onlar için. Mordoğan balıkçılarını, başarılı kooperatif modellerini ve maalesef yine hoyratlıkla yok edilen Ege Denizi'ni konu alan bir film hazırladık.

STİ: *Boğaziçi Balıkları; Şehir, Deniz, Balık ve İnsana Dair belgeselin Rum ve Ermenilerin bu ülkenin köklü, vazgeçilmez bir parçası olduğunu çok büyük bir incelik ve doğallıkla aktarmaya özen gösteren bir belgesel. Büyükkadalı Yani Boyacopoulos, Yenikapılı Agop Kiremitçioğlu, Kumkapılı Kirkor Hüneryan belgeselin görüşlerine yer verdiği balıkçılardan. Beni en çok etkileyen hikâyelerden biri de Silivri'den Kumkapı'ya göç etmiş Ermeni ailelerinden birine mensup Kirkor Hüneryan'ın anlattığı hikâyeler: Türk, Rum, Ermenilerin komşu olması, evlerin alt tarafının balıktan dönen*

balıkçıların yemeklerini yediği birer yemekhane olması, annesinin her gün kazanlar dolusu yemek yapması... Fakat ne yazık ki 1959'da Sirkeci-Bakırköy arasındaki Kennedy Caddesi'nin yapılmasıyla Kumkapı Alemdağ mahallesi ve dolayısıyla bir yaşam kültürü son bulmuş. Bill Nichols, "Belgesel bir öykü anlattığında, bu kimin öyküsüdür?" sorusunu sorar. (2017: 26-35) Bu belgesel kimin öyküsüdür diye sorduğumuzda gayrimüslimlerin de öyküsüdür diyebilmek için ne kadar bir süre araştırma yaptınız? Bir de kısıtlı zaman nedeniyle belgesele alamadığınız anılar var mı? Belgeselin kolektif bellekte yer almayan ya da hegemonik anlatı kalıpları içine sıkışan meseleleri gündeme getirmesi amacı olduğunu da söyleyebilir miyiz?

BKD: Filmin rehberi, 1915 yılında İstanbul Balıkhanesi Müdürü olan **Karekin Deveciyan**'ın yazdığı kitaptı. Hem bu kitapta hem geniş çaplı yürüttüğümüz araştırma kapsamında ulaştığımız pek çok yazılı kaynak ve fotoğraf albümünde Rum ve Ermeni balıkçılar vardı. **Ara Güler**'in enfes Kumkapı fotoğrafları örneğin. Problem, bahsedilen bu balıkçıların artık hayatta olmaması, İstanbul'un demografik yapısının değişmesi nedeniyle onlara ulaşamayacak olmamızdı. **Kirkor Hüneryan**'ı gazete haberleri araştırmasıyla bulduk. Agop Amca [**Kiremitçioğlu**] ve **Yani**'ye de [**Boyacopulos**] o dönem lüfer bayramı etkinlikleri yapan ekip aracılığıyla ulaştık. Konumuz açısından önemli anlatıları aldık filme, ham çekimlerde başka anlatıları da var elbette. Filmin alt başlığındaki gibi şehre, denize, insana ve balıklara dair uzun bir öykü anlatarak unutulmuş ya da bilinmeyen bir panorama sunmaya çalıştık.

STİ: *Biraz da 2021 yılında çektiğiniz "Denizi Görüyor Musun?" projesi hakkında konuşalım. Avrupa Birliği Sivil Düşün programı kapsamında*

yapılmış sanırım. "Boğaziçi'nin Öyküsü", "İstanbul Mavisi" ve "Denizi Görüyor Musun?" adlı üç kısa filmin bir an önce önlem alınmalı diyen bir söylemi var. Deniz kirliliği üzerine ikinci bir çalışma yapmanızın nedeni deniz kirliliği meselesinin aciliyeti miydi?

BKD: Özel olarak kirlilik nedeniyle başlamamıştık *Denizi Görüyor Musun?*'a. Biyolojik çeşitliliğin kaybolmuş olmasından yola çıkmıştık. Tabii ki bunun da temelinde aşırı yapılaşma, arıtma problemleri ve kirlilik var. Ama çalışmaya başladıktan sonra mülaj sorunu belirince tam da doğru zamanı tuttuğumuzu fark ettik.

STİ: *Denizlerin Koruyucuları: Küçük Ölçekli Balıkçılar (2022) belgeselinde yine konular değişmiyor, aciliyetler ve hasarları bitmiyor. Bu belgesel de "bir an önce yapılması gerekli bir film" gibi bir sorumlulukla mı yapıldı?*

BKD: WWF Türkiye'nin yürütmekte olduğu bir proje kapsamında çektik *Denizlerin Koruyucuları*'nı.

STİ: *Bu belgeselde kameran yine balıkçıların yanında ve küçük ölçekte balıkçılık yapanlara aktif bir tanıklık yapıyorsun. Tek fark bu sefer İstanbul yerine İzmir Mordoğan'daki balıkçıların sorunlarına ve sendikalaşma sürecine odaklanıyorsun. Sendikalaşma olgusu belgeselde özellikle vurgulanmasını istediğin bir konu mu?*

BKD: Evet. Bunu özellikle belirtmek istedik çünkü örnek bir kooperatif modeli var şu anda Mordoğan'da. Ve bunun başını çeken, filmin de ana karakteri olan balıkçı **Yasedin Çidem** sendikal bir gelenekten geliyor. Örgütlü mücadelenin altını çizmek gerek.

STİ: *Denizlerin koruyucuları küçük ölçekli balıkçılarsa, siz de belgeleme aracılığıyla onları koruma altına alıyorsunuz. Berke Baş “Kameranın gücü sadece kaydetmek değil. Hem yanında durduğun insana verdiği bir destek var hem de karşı tarafa kayıt korkusu veriyor. Bu kayıtlar onların aleyhine kullanılacak belgeler oluyor çünkü.”⁷ diyor. Mordoğan'daki sendikalaşmayı başlatan Yasedin Çidem, İzmir Mordoğan'da balıkçılar için bir kooperatif kuruyor. Tek amacı balıkçıların dayanışma içinde emeklerinin karşılığını alması. Ancak karlarından olan aracılar tarafından tehdit edilmiş. Bu konuyu biraz açma şansı var mıdır?*

BKD: Evet, aracılardan, komisyoncuların tehditlerine maruz kalmışlar zaman zaman. Özellikle Yasedin Abi. Ama tüm engellemelere rağmen kooperatif bugün gayet düzgün işleyen bir model oluşturmayı başarmış.

STİ: *Siz de bu duruma hem tanıklık ediyorsunuz, hem kayıt altına alıyorsunuz, hem balıkçı arkadaşları için çabalayan Yasedin Bey'e destek*

⁷ Vimeo.com, “Karşılaşmalar: Harlan County USA - Barbara Kopple” ([bağlantı](#))

oluyorsunuz hem de onu tehdit edenlere karşı bir bildirimde bulunarak koruma sağlıyorsunuz. Belgesele şu an Puhu TV üzerinden ulaşmak mümkün değil mi?

BKD: Evet.

STİ: Belgesel sinemanın amacı tarihe not düşmek, tanıklık etmek, mücadelelerin görünür kılınması ve paylaşılması ise Bahriye'nin belgeselleri bunu başarıyor. Nice belgesellere... Söyleşi çağırımı kabul ettiğin için tekrar teşekkürler... Gelecek belgesellerde buluşmak üzere...

BKD: Ben teşekkür ederim.